

Bijlage 2: gevolgen verhoging energiebelasting op aardgas in de eerste schijf met 25%

Inleiding

Deze bijlage bevat de effecten van een mogelijke verhoging van de energiebelasting (EB) op aardgas in de eerste schijf met 25% gekoppeld aan een aantal terugsluisvarianten. Een 25%-verhoging van de EB op aardgas in de eerste schijf verhoogt het huidige tarief (15,80 cent per m³) met 3,95 cent en zorgt voor een belastingopbrengst van €533 mln. Van die EB-verhoging op aardgas in de eerste schijf komt 90% bij huishoudens terecht en 10% bij bedrijven. Gegeven deze opbrengst zijn de volgende terugsluisvarianten voor huishoudens bekeken:

1. een verlaging van de eerste schijf in de inkomstenbelasting naar rato van opbrengst voor huishoudens;
2. een verhoging van de algemene heffingskorting in de inkomstenbelasting naar rato van opbrengst voor huishoudens;
3. een verhoging van de belastingvermindering in de EB naar rato van opbrengst voor huishoudens en bedrijven.

Tabel 1 bevat een overzicht van de bij de verhoging behorende terugsluisbedragen. De terugsluis naar het bedrijfsleven zal in optie 1 en 2 nog nader moeten worden gezien. Dit zou kunnen via een verlaging van de tarieven in de vennootschapsbelasting en/of een verhoging van de MKB-winstvrijstelling in de inkomstenbelasting. Deze terugsluis wordt echter verder niet behandeld omdat deze bijlage zich concentreert op de gevolgen voor huishoudens en het bedrag dat bij het bedrijfsleven terecht komt, beperkt is (€53 mln).

Tabel 1: overzicht terugsluisvarianten

Optie 1: Verlaging eerste schijf IB	Optie 2: Verhoging algemene heffingskorting	Optie 3: Verhoging EB-belastingvermindering
0,25 %-punt	€39	€73

Gevolgen koopkrachtplaatjes¹

Het kabinet (en het CPB) hanteren al jaren eenzelfde methodologie om de koopkrachteffecten te berekenen. Daarbij verloopt het effect van de verhoging van de energiebelasting op de koopkracht via de inflatie. Een verhoging van de EB leidt ertoe dat de prijs voor energie duurder wordt en dat de inflatie stijgt. Het effect op de inflatie van het deel dat drukt op huishoudens kan via een vuistregel benaderd worden en bedraagt bij een 25%-verhoging 0,17% ((90% van 533) mln / 275 mrd (totale consumentenbestedingen)). Volgens het CPB zal het effect op de inflatie van de lastenverzwaring voor bedrijven met terugsluis verwaarloosbaar zijn. Over de terugsluisvarianten zijn de volgende conclusies te trekken.

- Terugsluisoptie 1: verlaging IB tarief eerste schijf

¹ Over de energiebelasting wordt BTW betaald. Als de energiebelasting verhoogd wordt dan betaalt een burger ook meer BTW voor energie. Hiermee is zoals gebruikelijk zowel bij de budgettaire plaat als bij de inkomenseffecten geen rekening gehouden.

- Het bedrag aan terugsluis loopt voor huishoudens aanvankelijk op met het inkomen maar blijft vanaf een belastbaar inkomen van ca €17.500 constant en neemt vanaf dat inkomen als *percentage* van het inkomen af.
- Aandachtspunt is dat huishoudens die geen belasting betalen (in de standaardgroepen gaat het om de alleenstaande werkende ouder op minimumloonniveau) niet worden bereikt. Mensen met een bijstandsinkomen en een AOW hebben hier geen last van (ook niet wanneer men geen belasting betaalt), omdat de uitkeringen gekoppeld zijn aan het netto inkomen dat iemand in de markt zou kunnen verdienen. De uitkeringen worden bij een wijziging van de algemene heffingskorting of het tarief eerste schijf dus aangepast. Zij worden hierdoor ook bereikt.
- Terugsluisoptie 2: verhoging algemene heffingskorting
 - Het bedrag aan terugsluis is voor iedereen gelijk en neemt dus als percentage van het inkomen af. Deze terugsluis is voor lage inkomens gunstiger dan de terugsluis via het tarief eerste schijf.
 - Ook hier geldt dat huishoudens die geen belasting betalen (in de standaardgroepen gaat het om de alleenstaande werkende ouder op minimumloonniveau) niet worden bereikt. Mensen met een bijstandsinkomen en een AOW hebben hier zoals boven beschreven geen last van. Zij worden wel bereikt.
 - Mensen met een bijstandsinkomen of een AOW-uitkering profiteren zelfs extra omdat in het netto referentieminimumloon (waarop de hoogte van de bijstand en de AOW wordt bepaald) rekening wordt gehouden met twee keer de algemene heffingskorting.
- Terugsluisoptie 3: verhoging EB-belastingvermindering
 - In de koopkrachtplaatjes loopt deze korting via de inflatie. Het effect is even groot als het effect van de verhoging van de energiebelasting zelf. Het resulterend inkomenseffect is dan ook nihil.
 - In werkelijkheid is deze terugsluis net als een verhoging van de algemene heffingskorting in de inkomstenbelasting vanwege het vaste bedrag relatief gunstig voor lage inkomens.
 - Vooral huishoudens met een laag aardgasverbruik hebben een voordeel.
 - Voordeel is dat ook huishoudens die geen IB betalen worden bereikt.
 - Bij deze optie wordt automatisch een deel teruggesluisd naar bedrijven.
 - Nadeel is dat een deel van de beoogde energiebesparende gedragsreactie verloren kan gaan omdat de energienota voor veel mensen niet zal toenemen en voor sommige zelfs zal afnemen. Weliswaar stijgen de marginale kosten van aardgasverbruik maar veel mensen zullen hun gedrag afstemmen op de eindkosten in de energienota en minder op marginale kosten van extra aardgasverbruik.
 - De verhoging van de vermindering in de EB heeft verder als nadeel dat deze geldt voor alle betalers van energiebelasting ook als ze alleen maar elektriciteit verbruiken en geen aardgas. Indien de hogere vermindering alleen maar wordt toegepast op aardgasverbruikers dan zal de vermindering €80 bedragen. Afbakening van de vermindering tot aardgasverbruikers zal echter de administratieve lasten van de EB verhogen.

Een berekening van de effecten via de normaliter door het kabinet en het CPB gehanteerde koopkrachtplaatjes van een verhoging van de energiebelasting op aardgas gekoppeld aan een bepaalde terugsluisvariant heeft echter een nadeel. Bij een budgettair neutrale schuif vindt een herverdeling plaats tussen huishoudens die relatief veel energie verbruiken (groot huis, slecht

geïsoleerd huis, etc.) en huishoudens die relatief weinig/minder energie verbruiken. Dit is natuurlijk ook het doel van de operatie: de vervuiler betaalt. Het inkomenseffect hangt sterk af van de mate waarin er energie gebruikt wordt. Deze spreiding is vanwege de systematiek niet terug te zien in de standaardkoopkrachtplaatjes. In de koopkrachtplaatjes wordt namelijk uitgegaan van een gemiddeld verbruik (in procenten) dat voor alle huishoudens in Nederland hetzelfde is. Er wordt geen rekening met het feit dat het uiteindelijke effect sterk zal worden beïnvloed door het werkelijke aardgasverbruik in een bepaalde woning en het inkomen.

Afhankelijk van de woning waarin iemand woont en andere factoren die van invloed zijn op het aardgasverbruik, zoals het inkomensniveau en de gezinssamenstelling, zal de verhoging van de energiebelasting harder of zachter worden gevoeld. Om hierin een beter inzicht te krijgen is gekeken naar het gemiddelde aardgasverbruik in zeven typen woningen². Vervolgens is aan elk type woning een bepaalde inkomenscategorie gekoppeld (zie tabel 2) om een aantal *voorbeeldcases* te kunnen tonen. Met deze combinatie van type woning en inkomenscategorie kunnen op microniveau de koopkrachtgevolgen voor een aantal *voorbeeldcases* worden geïllustreerd. Al moet worden benadrukt dat ook bij deze benadering spreiding van het energieverbruik zal blijven bestaan, afhankelijk bij voorbeeld van de leeftijd van de woning, de mate van isolatie en het individuele bestedingspatroon. Bepaalde huishoudens gaan er dus meer op achter- of vooruit dan deze tabel laat zien.

Tabel 2: koppeling woningtypen en inkomenscategorieën

Type woning	Gemiddeld verbruik (in m ³)	Inkomenscategorie
Grote vrijstaande woning	3.336	Tweeverdiener 2*modaal + modaal zonder kinderen
Kleine vrijstaande woning	2.576	Tweeverdiener modaal + modaal met kinderen
2-onder-1-kapwoning	2.405	Alleenverdiener 2*modaal met kinderen
Rijwoning	1.715	AOW (paar zonder kinderen) + €1500 aanvullend pensioen
Maisonnette/Galerijflat	1.101	Alleenstaande zonder kinderen modaal
Portiekflat	848	Alleenstaande ouder in de bijstand
Overige flat	1.038	Alleenstaande zonder kinderen met minimumloon

Tabel 3 bevat de effecten van een 25% EB-verhoging bij het genoemde gemiddelde verbruik per combinatie type woning/inkomenscategorie.

Tabel 3: inkomenseffecten 25% verhoging aardgas eerste schijf voor woning/inkomencombinaties

Woning & inkomen	EB-verhoging	EB-verhoging met terugsluisoptie	EB-verhoging met terugsluisoptie 2	EB-verhoging met terugsluisoptie 3

² Bron: SenterNovem, voorbeeldwoningen bestaande bouw 2007, maart 2007..

		1		
Grote vrijstaande woning & Tweeverdiener 2*modaal + modaal zonder kinderen	-0,2% (-€32)	-0,1% (-€13)	-0,1% (-€4)	-0,1% (-€9)
Klein vrijstaande woning & Tweeverdiener modaal + modaal met kinderen	-0,4% (-€102)	-0,1% (-€9)	-0,1% (-€4)	-0,1% (-€9)
2-onder-1-kapwoning & Alleenverdiener 2*modaal Met kinderen	-0,2% (-€5)	-0,1% (-€0)	0,0% (-€17)	-0,1% (-€2)
Rijwoning & AOW (paar zonder kinderen) + 1500	-0,6% (-€68)	-0,1% (-€15)	-0,1% (-€9)	0,0% (€)
Maisonnette/Galerijflat & Alleenstaande zonder kinderen modaal	-0,2% (-€13)	0,0% (€)	0,0% (-€1)	0,1% (€0)
Portiekflat & Alleenstaande ouder in de bijstand	-0,2% (-€33)	0,0% (€7)	0,2% (€7)	0,2% (€10)
Overige flat & Alleenstaande zonder kinderen met minimumloon	-0,3% (-€1)	0,0% (€1)	0,0% (€)	0,2% (€2)

Uit de tabel 3 zijn de volgende conclusies te trekken:

- Een lastenschuif van directe belastingen naar energiebelasting op aardgas zorgt ervoor dat huishoudens met een hoog aardgasverbruik per saldo meer belasting gaan betalen en huishoudens met een laag aardgasverbruik minder.
- Een terugsluis via de algemene heffingskorting en tarief eerste schijf is profijtelijk voor huishoudens met samenwonende (en in het geval van tarief eerste schijf: werkende) partners, omdat zij twee keer belastingvoordeel ontvangen.
- Sociale minima hebben gemiddeld meer voordeel van terugsluisvariant 2 en 3.

Milieugevolgen

De lange termijn prijselasticiteit voor aardgas is voor huishoudens $-0,2^3$. Indien de energiebelasting niet wordt verhoogd bedraagt het geraamde aardgasverbruik van huishoudens in 2010 324 PJ en in 2020 315 PJ⁴. Een verhoging van de EB met 25% zal leiden tot een stijging van gasprijzen met circa 12%. Met een prijselasticiteit van $-0,2$ zal de vraag naar aardgas met ongeveer $2\frac{1}{2}\%$ afnemen. In 2020 levert dit dus een besparing op van ruim 7 PJ. Dit komt overeen met een emissiereductie van ongeveer 0,5 Mton CO₂⁵.

³ Zie CE (2008), *Fiscale vergroening*. Effecten en beoordeling van opties ten behoeve van het belastingplan 2009, blz. 88.

⁴ Zie CE (2008), blz. 93.

⁵ Als reductiedoel voor de Gebouwde omgeving geldt een reductie van tussen de 6-11 Mton CO₂ in 2020.

Effecten op terugverdientijd

Bij de beslissing van een particulier om te investeren in de energiebesparing van een woning speelt de terugverdientijd van deze investering een grote rol. De hoogte van de prijs voor aardgas beïnvloedt de lengte van de terugverdientijd. Doordat de energiebelasting op zijn beurt de hoogte van de aardgasprijs beïnvloedt, zal de hoogte van de energiebelasting de lengte van de terugverdientijd medebepalen. Een verhoging van de energiebelasting kan daardoor helpen om de termijn van de terugverdientijd te verkorten. Een verhoging van de EB met 25% zal leiden tot een stijging van gasprijs met circa 12%. De terugverdientijd zal dan met eenzelfde percentage (12%) afnemen.